

Avvikande mening om detaljplanen Ön 2:52, Kanaludden, rörande påverkan på riksintresset Härnösand.

En samlad bild av miljökonsekvensbeskrivningen med inriktning mot kultur som utförts av Sweco, är att den inte lyckas visa att åtgärden inte kommer att leda till påtaglig skada på riksintresset. Därmed kan kulturmiljövårdavdelningen heller inte godkänna planändringen. Planändringen kan endast genomföras om man kan visa att riksintresset Härnösand inte påtagligt kommer att skadas. Kulturmiljövården vill därför anmäla avvikande mening i ärendet.

Sweco har gjort sin analys utifrån en engelsk modell kallad *Seeing the history in a View: A method for assessing heritage significance in views*, som framtagits av English Heritage 2011. Kulturmiljöenheten har svårt att se varför man valt en engelsk modell, snarare än att använda den modell som framtagits av Riksantikvarieämbetet 2014. Det är Raä:s handbok, samt prejudicerande domar och de riksintressebeskrivningar som finns, som vi stöder oss på när vi gör bedömningar av om ett arbetsföretag kan utgöra påtaglig skada på en riksintressemiljö.

Modellen som använts av Sweco har tagits fram för engelska förhållanden och engelsk lagstiftning, som skiljer sig radikalt från vår svenska lagstiftning. Man har dock försökt anpassa modellen till svenska förhållanden i denna analys. Modellen ställer höga krav på att de utsiktspunkter som används är de bästa för att fånga upp och visa hur planerade förändringar påverkar utpekade värden. Här har man valt 4 punkter att bygga hela analysen på, varav 2 kan ifrågasättas huruvida dessa är de bästa punkterna för att avgöra påverkan på RI. Sweco påtalar själva i MKB: n att ett par av lägena inte är optimala. Det gör att hela analysen de facto bygger på två bra vyer. Detta anser kulturmiljö är för lite för att man ska kunna bygga analysen på den.

Kulturmiljö har svårt att förstå Swecos användning av direkta och indirekta konsekvenser och påverkan. De allra flesta konsekvenser och påverkan som Sweco anger som indirekta, är de facto direkta. Att man tappar siktpunkter eller kontakt mellan Östanbäcken och vattnet om man anlägger en hög dominerande byggnad, är en direkt påverkan på riksintresset, inte indirekt. Kyrkans dominans i stadsbilden har funnits sedan stadens begynnelse. Från omkring 1590 har kyrkan varit i blickpunkten för alla boende och besökare till staden. När domkyrkan byggdes på 1840-talet förstärktes denna dominans. Att kyrkan efter över 420 år skulle tappa sin dominans i stadsbilden på grund av en hög byggnad är en direkt och permanent påverkan och inget annat. Detsamma gäller hela stadsbilden med koncentrerad och tydligt avgränsad stad och med byggnader av samma höjd. Här är också påverkan direkt och permanent, och inverkan är stor. Man skriver i MKB: n att hotellet inte följer byggnadshöjden eller topografin i området, men man menar att inverkan inte är direkt utan indirekt. Här menar kulturmiljö att detta är fel. Påverkan på stadsbilden i sin helhet, påverkan på Östanbäcken och på domkyrkan är direkt och permanent, vilket är en stor påverkan på riksintressets värden. Det högsta huset i staden är alltså tänkt att placeras på lägsta punkten, mellan ett av riksintressets utpekade värden och havet, vilket gör att den viktiga kopplingen mellan den gamla stadens utformning och landhöjningen förloras. Möjligheterna att utläsa den kopplingen försvinner. Detta är en direkt påverkan som är bestående.

På flera platser i MKB: n motsäger man sig, där man anger stor påverkan men att konsekvenserna bara blir måttliga. Detta stämmer inte med den modell man använt för analysen. Enda sättet att komma fram till att påverkan enbart är måttlig, är om man omklassar riksintresset till ett regionalt intresse, när det de facto är ett

nationellt intresse. Enligt modellen *Seeing the History in the View* kommer även en måttlig skada på värdena i ett nationellt intresse att medföra stor påverkan på kulturmiljön. Att området har nationellt intresse medför att känsligheten också kan anses som hög, varför man har lägre ställd ribba när det gäller påverkan på dessa områden. Faktum är att man i MKB: n framför att den inverkan byggnaden skulle få på framför allt Östanbäcken och kyrkans dominans i stadsbilden är stor, men eftersom man uppenbarligen inte betraktar riksintresseområdet som ett nationellt intresse så anser man att påverkan inte blir så stor.

Vad som inte heller är klarlagt och tillräckligt utrett, är reflektioner och ljuspåverkan på riksintresset under dygnets mörka timmar. På våra breddgrader är det trots allt mörkt under större delen av dygnet under vinterhalvåret. I en region där den kalla årstiden är lång och påtaglig borde ljusförhållandena ha ägnats lite större omsorg. Ett rimligt antagande är att även lampor borde påverka avläsningsbarheten och skulle kunna komma att dominera över det som är utpekade som ett riksintresse, där skala, volym och stadssilhuett blir förändrad.

Vidare anser man att om man bygger ihop badhuset med det nya huset så får man två solitärer i grönska, men detta är inte fallet som kulturmiljö ser det. Två sammanbyggda byggnader kan inte vara två solitärer, utan sanningen är att man tappar badhuset som solitär. Att hotellbyggnadens utformning skulle komplettera badhusets verkshöjd kan inte kulturmiljö hålla med om. Badhuset kommer att drunkna i skuggan av hotellbyggnaden. AIX har påtalat att området med parken och badhuset är känsligt, speciellt med höjden på badhuset och de höga arkitektoniska värdena, samt att det är en solitär i grönska. Man menar att en byggnation i parken inte kan vara högre än Badhusets högsta höjd. Detta har inte tagits med i MKB: n. AIX menar att ingången till kanalen är "mycket känslig" vilket kulturmiljö är böjd att hålla med om. Sweco har uppenbarligen inte tillämpat AIX kulturanalys i någon högre grad.

När Sweco beskriver modellen som ligger till grund för analysen, listas känslighet och omfattningen av påverkan. Man använder en matris för att synliggöra hur bedömningen har gått till. Matrisen är lätt att följa, men däremot är inte Swecos bedömningar det. Enda sättet att uppnå slutresultatet *måttlig påverkan* är att klassa ner riksintresset till ett regionalt intresse och att man klassar ner *direkt* påverkan till *indirekt* påverkan på riksintresset. Faktum är att det är just precis det man gör i MKB: n. Detta gör att kulturmiljö inte kan godkänna MKB: n. Hade Sweco till punkt och pricka använt sig av modellen *Seeing the History in the View* så som modellen var tänkt att användas, hade resultatet blivit ett annat. Området är av nationellt värde och den påverkan som det planerade hotellbygget utgör är direkt och bestående.

I riksantikvarieämbetets handbok *Kulturmiljövårdens riksintressen enligt 3 kap. 6 § miljöbalken* står att "Påtaglig skada på natur- eller kulturmiljön kan uppstå om en åtgärd kan mer än obetydligt skada något eller några av de natur-, kultur- eller friluftsvärden som utgör grunden för riksintresset". Vidare skriver man att "En negativ inverkan som är irreversibel med avseende på något värde som utgör grunden för riksintresset, bör som regel anses utgöra påtaglig skada på natur- eller kulturmiljön". Här bör man också titta närmare på de domslut som följt av olika överklaganden rörande riksintressen i landet. Här är det framför allt kvarteret Thor i Umeå som är prejudicerande. Regeringen beslutade (2012-10-25) att "I likhet med Riksantikvarieämbetet anser regeringen att större restriktivitet bör råda vid uppförandet av högre byggnader i de områden som tydligt visar den gamla stadens karaktärsdrag med välbevarad äldre bebyggelse. Regeringen finner därför och mot bakgrund bl.a. av vad Riksantikvarieämbetet och boverket anfört, att detaljplanen får anses medföra sådan påtaglig skada på riksintresset, att planen inte kan godtas med hänsyn till bestämmelserna i 3 kap. 6 § miljöbalken".

Eftersom Sweco genom sin MKB inte på ett övertygande sätt har lyckats visa att planförslaget inte kommer att innebära påtaglig skada på riksintresset, kan den heller inte godkännas. Den kan alltså inte användas som underlag för att godkänna planförslaget. Kulturmiljö anser utifrån vad som framkommit i Swecos MKB och av vad som står i Riksantikvarieämbetets handbok, samt vad regeringen har beslutat i liknande fall, att planförslaget kommer att utgöra sådan påtaglig skada på riksintresset att det inte är tillåtet enligt 3 kap. 6 § miljöbalken.

I planeringen för områden av riksintresse för kulturmiljövård, ska de utpekade kulturmiljövårderna enligt lagen om riksintressen ges företräde framför motstående intressen, förutsatt att dessa inte är av riksintresse själva. Exploatering och utbyggnad av Härnösand är inte av intresse för hela riket, därmed så väger riksintresset tyngre. Kulturmiljö ställer sig även rent allmänt frågande till att uppföra byggnader på nio våningar i känsliga lägen i stadsbilden, och är oroad över att planförslaget, om det skulle genomföras, kan bli prejudicerande för annan hög bebyggelse i liknande lägen där detta är lika olämpligt. Detta kan skapa kumulativa effekter på sikt, vilka även de kan komma att påverka uppfattningen om riksintresset Härnösand. En av de känsligaste delarna av riksintresset Härnösand, utgörs av Östanbäckens småskaliga trähusbebyggelse samt det medeltida gatunätet i direkt anslutning till denna bebyggelse.

Uttekade riksintressen kan ha olika karaktärer och egenskaper. Riksintressenas förutsättningar och grunder till dessas utpekanden kan skilja sig åt, men man kan inte med detta som grund ta till intäkt att de enbart skulle vara riksintressanta eller skyddsvärda om de är fullständigt unika. Riksintressen är, som namnet antyder, av intresse på nationell nivå.

Det planerade hotellet kommer, enligt kulturmiljövårdens synsätt, att innebära påtaglig skada på riksintresset Härnösand. Som tjänsteman och representant för kulturmiljövårdsavdelningen kan jag därför inte ställa mig bakom länsstyrelsens beslut, där man för fram diametralt motsatta åsikter och synsätt. Det är anmärkningsvärt att kulturmiljövårdens samlade bedömning anses utgöra åsikter som inte tillmäts någon mätbar betydelse eller relevans i detta ärende. Detta sagt utifrån synvinkeln att det är kulturmiljövårdens egna sakfrågor som ärendet avser och gäller.

Michael Thörne
Bebyggelseantikvarie
Samhällsbyggnadsenheten
0611-34 92 60
michael.thorne@lansstyrelsen.se